

HROZBA *jménem* píják

Není klíště jako klíště. Nejčastěji si na naší krvi pochutnává samička klíštěte obecného, jenže čím dál častěji se u nás setkáváme i s větším pijákem lužním. Nebezpečný je hlavně pro psy.

Pes se jeho majiteli už delší dobu nezdál v pořádku. Nechtěl si hrát, nejedl, na nic nereagoval, jen polehával. Když se k tomu přidala teplota a podivná tmavá moč, raději s ním zašel k veterináři. Na klinice odebrali psovi krev a podrobili ho detailním vyšetřením. Rozuzlení přišlo záhy. Psí babezióza. Pro lékařku i majitele psa to bylo překvapení, protože babezióza se do té doby považovala za infekci, která se v Česku nevyskytuje. Čtyřnohý pacient ale nikde v zahraničí nebyl, pohyboval se pouze na své domovské jižní Moravě. Musel se tedy nakazit u nás.

Případ se stal v roce 2018 a tento rok se v odborné veterinární literatuře uvádí jako datum první „domácí“, tedy nedovezené klinické psí babeziózy v České republice. Šlo o první popsany případ, ale zcela jistě ne poslední. Píjáků lužních, kteří nemoc přenášejí, totiž na našem území přibývá.

Píják má rád teplo a vlhko, proto se mu u nás dlouho dařilo jen na jižní Moravě, zejména v trojúhelníku sevřeném řekami Dyjí (od Mikulova k Lanžhotu) a Moravou (od Hodoní-

na po proudu řeky). Ještě před deseti lety bychom se dočetli, že jinde v Česku pijáka nenajdeme, snad jen ojedinelé v oblastech severovýchodně od Brna. Dnes je vše jinak. Aktuální mapa výskytu pijáka lužního zahrnuje všechny kouty naší země.

POMOC PEJSKAŘŮ I KOŇAŘŮ

K doplnění mapy významně pomohli majitelé psů a další dobrovolníci, kteří se zapojili do akce Najdi pijáka. Jedná se o kampaň občanské vědy, která propojuje svět vědců a aktivních lidí mimo vědu. Většinou funguje tak, že veřejnost dodává informace (v tomto případě o výskytu klíšťat) a vědci s nimi dále pracují.

Veterináři a zoologové akci spustili v únoru 2018 na webové stránce najdipijaka.cz a ve facebookové skupině #NajdiPijáka. Oba odkazy jsou aktivní a nabízejí aktuální informace včetně mapy nových výskytů pijáků. Vyplývá z ní, že nejvíce se jich objevuje na jihovýchodní Moravě, hodně případů hlásí také obyvatelé a návštěvníci severozápadních Čech, okolí Prahy a Polabí. Na webové stránce se

*Lidé poslali
vědci
poštou přes
600 klíšťat.
Většinou se
skutečně
jednalo
o pijáky lužní.*

Nejen o pijáku lužním připravuje Akademie věd ČR
video v rámci projektu Věda na doma.
Těšit se můžete i na další témata, krízy a soutěže.

Hyalomma

Exotický druh klíštěte. Doma je v severní Africe a na jihu Evropy, k nám se dostává přes stěhovavé ptáky. Má výrazně pruhované končetiny, nasátá samice měří až 2,5 cm.

Ixodes ricinus

Klíště obecné. Vyskytuje se na většině území Evropy, nejčastěji ve vlhkých lesích, poslední dobou se jeho teritorium rozšiřuje. Nasátá samice může měřit více než 1 cm.

Přisáté klíště je nutné co nejdříve odstranit.

čtenář také dozví, jak přesně piják vypadá a jak jej rozeznat od jiných druhů klíšťat.

„Piják lužní je klíště, které nás z řady důvodů zajímá víc než ta ostatní,“ říká David Modrý z Biologického centra AV ČR a Veterinární univerzity Brno, jeden z hlavních autorů projektu Najdi pijáka. „Je krásný, na rozdíl od obyčejných klíšťat. Piják lužní je nápadně velký, pestrý a vzhledem k tomu, že na hostitele aktivně čeká na vegetaci, se s ním můžeme setkat i častěji než s dalšími, skrytě žijícími druhy,“ dodává vědec.

Lidé, kteří se zapojili do akce Najdi pijáka, dosud parazitologům poslali

přibližně šest stovek fotografií klíšťat z 250 různých míst. Většinu (více než 70 %) vědci skutečně identifikovali jako pijáky lužní. Ostatní snímky zobrazovaly běžné klíště obecné, našlo se ale dokonce pár exotických klíšťat rodu *Hyalomma* (nemají české jméno), která jsou doma v severní Africe a jižní Evropě! Ta se dají snadno odlišit jak od obyčejného klíštěte, tak od pijáka, jsou totiž mnohem větší. Nasátá samice může měřit až 2,5 centimetru, navíc ji „zdobí“ nápadně příčně pruhované končetiny. Nejčastěji se nalézá na koních.

„Díky informacím od majitelů koní víme, že se exotická klíšťata rodu

Hyalomma koncem léta vyskytují v teplých oblastech Čech a Moravy. Dostávají se k nám z jihu na stěhovavých ptácích. Pomocí sekvenace DNA jsme zjistili, že některá z nalezených klíšťat pocházela až ze subsaharské Afriky,“ říká David Modrý.

KLÍŠŤATA V OBÁLCE

Lidé ale neposílali vědcům jen fotografie, ale také přímo chycená klíšťata. Celkem jich přišlo poštou více než šest stovek (tedy podobný počet jako fotografií). Nejčastěji v malých plastových uzavřených sáčkách a obálkách, našel se ale i člověk s originálním řešením – klíšťata poslal uzavřená

Dermacentor reticulatus

Píják lužní. Doma je v teplejších oblastech Evropy, ale rychle se šíří i k nám. Od běžného klíštěte jej odlišuje výrazná kresba na štítu a větší tělo. Aktivní je na jaře a na podzim, ale i v létě a výjimečně v zimě. Způsobuje psí babeziózu.

v plastové krabičce od mentolových bonbonů. Poté, co odborníci podrobili parazity analýze, potvrdili, že naprostá většina z nich jsou pijáci.

Mapa výskytu se tak postupně plnila, až zaplnila všech 14 krajů České republiky. Přes 70 % nalezených a odeslaných pijáků pocházelo z jižní Moravy. Druhé nejčastější místo nálezů bylo okolí Ústí nad Labem v severních Čechách (asi desetina vzorků). Díky aktivním pomocníkům se potvrdilo, že nejčastěji se piják lužní v české a moravské přírodě vyskytuje v teplých dnech na jaře a na podzim, setkat se s ním lze ale i v létě a dokonce zimě. Asi 80 % pijáků, které lidé poslali, našli v srsti psích miláčků.

NÁKAZA MŮŽE PŘIBÝVAT

Majitelé psů bývají všímaví, protože nakažené klíště jim může velmi znepříjemnit život. Psí babeziózu má ve střední Evropě na svědomí prvek *Babesia canis*, který napadá červené krvinky, v nichž se množí. Onemocnění může mít závažný průběh a v případě šteněte nebo oslabeného psa může skončit až smrtí. Výhradním

přenašečem babezie *B. canis* je piják lužní.

Není nutné vždy propadnout panice, když v psí srsti najdeme pijáka. Ne každé klíště je nakažené. Veterináři ale i tak nabádají k opatrnosti.

V hlavní „klíštěcí“ sezoně je dobré psa vybavit speciálním obojkem, případně použít preparáty, které odpuzují parazity, jenže problém je v tom, že pijáci se vyskytují i mimo sezonu. „Během teplých zim může pes chytit pijáka i v prosinci nebo lednu,“ upozorňuje David Modrý.

V takovém případě je důležité klíště co nejdříve odstranit a nenechat ho sát. A následně být obezřetný a sledovat zdravotní stav zvířecího kama-

rada. Riziko, že zrovna váš pes onemocní babeziózou, je sice malé, ale existuje. Ze šesti stovek klíšťat zkoumaných v projektu Najdi pijáka byla nakažena zhruba tři procenta.

Iniciátory projektu zájem veřejnosti překvapil a potěšil. Že od lidí přijdou stovky fotografií a podobný počet vzorků klíšťat, zpočátku nečekali. Právě díky všímavým lidem z celé České republiky se jim podařilo potvrdit, co tušili. Tedy že v souvislosti se změnou klimatu a dalšími aspekty se šíří druhy klíšťat a nemoci, s nimiž jsme se dosud nesetkávali.

A jak to dopadlo s prvním popsáním případem české psí babeziózy z úvodu našeho článku? Díky včasné a správné reakci majitele psa i veterinární kliniky se pacient brzy uzdravil a je v pořádku.

Mapa výskytu pijáka lužního se díky zapojení veřejnosti rychle zaplňuje. Zatímco před deseti lety se udávalo, že se s ním lze setkat na jižní Moravě, dnes se prokazatelně nachází ve všech krajích České republiky.